

ELORE (ISSN 1456-3010), vol. 13 – 2/2006.

Julkaisija: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

[http://cc.joensuu.fi/~loristi/2_06/hyv2_06.pdf]

KIRJA-ARVIO:
KARJALOHJAN PAIKALLISHISTORIAA KANSAKUNNAN
KAINALOSSA

Kallio, Veikko (toim.) 2005: Karjalohja. Itsenäisen väen pitäjä. Karjalohja: Karjalohjan Historiayhdistys. 535 sivua.

Jouni Hyvönen

Paikallishistoriateoksessa *Karjalohja. Itsenäisen väen pitäjä* käydään läpi tämän pienen länsi-uusmaalaisen pitäjän vaiheita keskiajalta nykypäivään. Kirjan kirjoittajat eivät ole poimineet arkistolähteistä vain paikkakunnan mahtimiesten tekoja. Myös tavallisten kansalaisten panos ja pienimuotoisemmatkin tapahtumat ovat saaneet teoksessa sijansa. Suurimman osuuden on laatinut historian tutkija ja teoksen toimittaja Veikko Kallio, mutta merkittävässä roolissa on ollut myös kolme muuta tekijää, Jouko Vahtola, Matti Enbuske ja Anne Heimo. Kirjan kuvatoimitus on onnistunut, siinä on hyödynnetty loistavasti Karjalohjaan liittyvää kuva-aineistoa. Teos on näyttävä ja voimanponnistuksena oiva todistus paikkakunnan kulttuurihengestä.

Kirjoittajakuntaan kuulunut Anne Heimo on folkloristi Turun yliopistosta. Heimon laaja panos Karjalohjan paikallishistoriassa avaa tässä suhteessa uusia uria. Kansankulttuurin tutkimus on ollut vähän esillä vastaavanlaisissa tutkimushankkeissa. Tässä arvostelussa on tarkoitus pohtia myös sitä, mitä annettavaa folkloristeilla voisi olla paikallishistoriaprojekteille.

Kirjoittajakuntaan on kuulunut laaja taustajoukko eri alan ihmisiä. Jouko Vahtola on tehnyt perusteellisen paikannimistön selvityksen keskittyen talojen ja kylien nimien taustoihin ja alkuperään. Eeva Ahtisaari on kirjoittanut artikkelin Karjalohjalla asuneesta Hilda Käkikoskesta (1864–1912), naisasianaisesta ja suomalaisen puolueen kansanedustajasta. Eeva Tammi on laatinut henkilötiedoin täydennetyt luettelon paikkakunnan sankarivainajista. Rakel Kallio esittelee kulttuuripitäjässä tällä hetkellä asuvia lukuisia taiteilijoita. Marja Jalava puolestaan luonnehtii artikkelissaan karjalohjalaista mentaliteettia. Jalavan huomiot karjalohjalaisesta kansanluonteesta kiteyttävät monella tapaa yhteisössä vallitsevan henkisen ilmapiirin – myös sen hyvät puolet (s. 465).

PIENEN PAIKKAKUNNAN ELÄMÄÄ KANSAKUNNAN KAINALOSSA

Matti Enbuske tarkastelee osuudessaan Karjalohjan varhaishistoriaa ja pysyvän asutuksen muodostumista alueelle. Karjalohjan sijainti hämäläisten meritien varrella ja sen suotuisa ilmasto loivat puitteet pysyvälle asutukselle sekä myöhemmin myös maanviljelyksen ja karjanhoidon menestykselle. Rannikon läheisyys, keskeinen sijainti matkalla sisämaahan, edullinen mikroilmasto ja Lohjanjärven tarjoamat mahdollisuudet ovat olleet Karjalohjan niin menneen kuin nykyisenkin menestyksen salaisuus. Enbuske selvittelee myös Karjalohjan seurakunnan perustamista sekä 1600- ja 1700-luvun edistysaskelia hallinnollisten ja käräjäpöytäkirjojen avulla. Enbusken selvitys Karjalohjan alueen kehityksestä keisarinvallan aikaan saakka on tehty erittäin perusteellisesti. Hän on tutkimuksessaan hyödyntänyt laajapohjaisesti käräjäpöytäkirjoja, kirkon pöytäkirjoja ja pitäjän tilikirjoja ja luonnollisestikin läntistä Uttamaata koskevaa historian tutkimusta. Tekstistä näkee, että kirjoittaja on perehtynyt aiheeseensa.

Veikko Kallio on käynyt huolellisesti läpi niin Karjalohjan kunnan arkiston kuin valtakunnallisten arkistojen asiakirjoja kartoittaessaan Karjalohjan koulujärjestelmän kehitystä, kunnan hallintoa, elinkeinojen edistysaskeleita – pankkitoiminnan, kaupan ja meijeri- sekä saha- ja kaivostoiminnan vaiheita – sekä seuratoiminnan järjestymistä ja kirkollisten suurhankkeiden läpiviemistä. Kallion käsittelyssä paikallinen ja kansallinen on nivottu luontevasti yhteen; lukijalle tarjotaan muistin virkistämiseksi tarpeellinen kansallisen tason historiallinen kehystieto ja siihen sovitetaan luontevasti paikallistason tapahtumat. Elinkeinojen vapautuminen 1800-luvun lopulla ja erilaisten valtion taholta määrättyjen uudistusten läpivienti toteutui länsi-usmaalaisella syrjäseudulla hyvinkin nopeasti. Karjalohjalla elettiin herrankukkarossa mutta kuitenkin kaiken keskellä.

Veikko Kallio olisi voinut paikoitellen käyttää karkeampaa seulaa kunnan arkistolähteiden hyödyntämisessä. Tuntuu siltä, että paikallispoliittisten kiemuroiden tarkastelussa vyörytetään lukijan eteen ajoittain lähestulkoon kaikki asiakirjoissa mainitut asianosaiset tyyliin kuka sanoi mitäkin ja ketkä olivat puolesta ja ketkä vastaan. Kallion ratkaisu on täysin perusteltu, sillä tämänkaltaisen historiateoksen kohdalla lukijakunta muodostuneen enimmäkseen paikallisista ihmisistä, joita luonnollisestikin kiinnostaa se, millä tavalla suvun piiriin kuuluvat ja tuttavat ovat vaikuttaneet tapahtumiin.

Veikko Kallio kuvaa elävästi myös kaupunkilaisperheiden kesänviettoa. Karjalohjan naapuripitäjän Samatkan tunnetuin asukas Elias Lönnrot oli yksi niistä linkeistä, joiden kautta aikansa sivistyneistö tutustui Lohjanjärven seutuun. Esimerkiksi Karkalinniemi tuli jo 1800-luvun puolivälistä lähtien tunnetuksi paikallisena luontonahtävyytenä laajemminkin luonnontutkijoiden keskuudessa lajirikkaan ja erikoislaatuisten kasvilajistonsa johdosta. Karjalohjan luonnon helmassa virkistäytyivät monet taiteilijat ja tutkijat sekä kirkon ja hallinnon virkamiehet. Suomen kulttuurivaikuttajista muun muassa Zacharias Topelius, Arvid Genetz, nuori Mika Waltari, I. K. Inha ja Pekka Halonen olivat tuttuja vieraita Karjalohjan kesäisissä maisemissa. Myös Elsa Enäjärvi-Haavio ja Martti Haavio olivat Karjalohjan kesäasukkaita ennen Sammattiin rakentamansa kesäpaikan valmistumista.

Veikko Kallion kesäkarjalohjalaisten kuvauksissa tulee selvästi esille kiireettömyys. Viime vuosisadan vaihteen kesäidylli kesti suhteellisen pitkään, vähintään kesäkuusta elokuun loppuun. Kesänvietossa yhdistettiin hyöty ja huvi, toimeliaisuus ja lepo. Maaseudun ”elinkeinot” olivat siinä sivussa kesäkarjalohjalaisille merkittävä tuotantokeskus, josta saatiin talven varalle vihanneksia ja lihaa, marjoja ja sieniä. Oma lehmä seurasi perheen perässä takaisin kaupunkiin, kun kesä vaihtui syksyyn. Lukija jää kuitenkin kaipaamaan hieman yksityiskohtaisempaa tietoa siitä, millä tavalla paikallinen väestö suhtautui herrasväkeen ja millaisia muutoksia kaupunkilaisten mukana kulkeutui maaseudulle. Millä tavalla maaseudun agraarisuus ja kaupunkilaiset arvot kohtasivat kylän raitilla?

PAIKALLISEN VÄESTÖN VAI ARKISTOJEN KERTOMAA?

Enbusken ja Kallion lineaarista historian kuvausta täydentää Anne Heimon selvitys karjalohjalaisen mielenmaiseman kiinnostavista – henkisestä kansanperinteestä, kansanuskosta, vuotuisesta juhlaperinteestä ja paikallisten ihmisten elämänkaarelle kuuluneista siirtymäriiteistä. Heimon tehtävä ei ole ollut helppo. Hän on joutunut harsimaan Karjalohjan suullista perinnettä käsittelevän osan suhteellisen niukan aineiston pohjalta. Hän on joutunut täydentämään hajanaisia paikallisia perinnekeräelmiä yleisemmällä kalendaariperinteeseen, kansanuskoon ja tapakäytänteisiin liittyvällä tiedoudella.

Anne Heimo on tehnyt myös omia haastatteluja Karjalohjalla vuonna 2002. Tuntuu kuitenkin siltä, että tämä haastatteluaineisto on ollut suhteellisen ohut, eikä se näin ole merkittävästi vaikuttanut tekstissä esiin nostettuihin teemoihin. Ja kun arkistoaineistokin on Karjalohjan osalta ohutta, niin tekstiä lukiessa tuntuu välillä siltä, että Heimon kuvauksessa voitaisiin olla ihan missä tahansa pienessä agraariyhteisössä eteläisessä Suomessa. Karjalohjalaisen hengen ja pitäjän ihmisten henkisen elinympäristön erityispiirteiden kuvaus on jäänyt puolitehen. Ehkä keskittyminen kattavampien haastattelujen tekemiseen olisi tuottanut perusteellisemmän lopputuloksen. Paikkakunnan erityispiirteisiin tutustuminen ja todellinen yhteys yhteisöön voi syntyä ainoastaan perusteellisen ja kattavan kenttätönnä kautta.

Haastatteleamalla paikallisia ihmisiä olisi voinut syventää useita mielenkiintoisia karjalohjalaisiakin koskettavia teemoja, kuten esimerkiksi millä tavalla paikalliset itse ovat kokeneet karjalaisten siirtolaisten asuttamisen, ympäröivien ruukkien tarjoamat työmahdollisuudet ja ruukkiyhteisöjen vaikutukset voittopuolisesti agraariseen paikalliskulttuuriin, sisällissodan haavojen paranemisen ja modernisaation tuoman muutoksen. Perusteellisen kenttätönnä kautta olisi ollut mahdollista myös syventää teoksen muiden kirjoittajien avaamia keskeisiä teemoja ja erityispiirteitä: paikkakunnan talkoohenkeä (esimerkkinä 1980-luvulla palaneen kivikirkon kunnostus), talollisten ja talottomien vastakkainasettelua sekä myös paikkakunnan ”sisäänpäin lämpiävyyttä”, pienelle paikkakunnalle tyypillistä epäluuloista suhtautumista ulkopuolisiin. Mielenkiintoisen asetelman olisi voinut rakentaa myös jo 1800-luvulla kesäasuktsena syntyneen ”kaupunkilaisen maalaisuuden” ja 1980-luvun ”eko-hörhöilyn” välille.

Teoksessa viitataan ainoastaan ohimennen tähän paikkakunnalle suuntautuneeseen uuteen muuttoaaltoon. Tämä jo 1980-luvulla käynnistynyt muuttoliike on painanut erityisen selvästi leimansa tämän päivän Karjalohjaan: nämä uudisasukkaat ovat luoneet aidon oloisen ja omaehtoisen vaihtoehtokulttuurin perinteikkään agraariyhteisön sisään. Ajallisesta erosta huolimatta näillä ilmiöillä, 1800-luvun kesäasutuksella ja 1980-luvun muuttoliikkeellä, on myös yhteisiä piirteitä: pako maalle, luonnonarvojen kunnioittaminen ja omaehtoisuus.

Paikallishistorialliset kirjahankkeet tarjoavat töitä folkloristeille. Jotta vastaaviin tutkimusprojekteihin tulevaisuudessakin kutsuttaisiin meidän alamme ihmisiä, on syytä muistuttaa itseään oman alan vahvuuksista, pyrkimyksestä toteuttaa mahdollisimman elävää ja ihmisläheistä muistitietoon pohjautuvaa tutkimusta. Anne Heimon ekskursio Karjalohjan paikallishistoriaan on yleisesti ottaen rohkea aluevaltaus, mutta se osoittaa myös sen, että vastaavanlaisten hankkeiden toteuttaminen vaatii yhtä paljon kuin tutkimustyö yleisestikin, perusteellista paneutumista aiheeseen.

VOISIKO FOLKLORISTI ELÄVÖITTÄÄ PAIKALLISHISTORiateosten MENNEISYYSKUVAA?

Anne Heimon panos Karjalohja-teoksessa osoittaa selvästi sen, että ihmisten arjen piiriä käsittelevillä osuuksilla on mahdollista elävöittää paikallishistorioissa yleisesti halitsevaa yksiviivaista paikallistason kuvausta, joka keskittyy tarkastelussaan ainoastaan yhteisön konkreettisiin aikaansaannoksiin tai yksittäisten ihmisten aktiviteetteihin. On siis selvää, että folkloristit voisivat syventää ja avata lukijoille näkökulmia myös tämän paikallishistoriallisen konkretian taakse, yhteisön omaan arkeen sekä tämän arjen sosiaalisiin verkostoihin ja sellaisiin jatkuvuuksiin ja sosiaalisiin jännitteisiin, jotka kertovat jotain myös paikallisista erityispiirteistä ja niiden historiallisesta taustasta. Paikallishistoriallisissa hankkeissa meidän olisi mahdollista hyödyntää oman alamme erityisosaamista: arkisto- ja haastattelututkimuksen yhdistämistä sekä kentän kuuntelua, dialogia yhteisön oman identiteettiprosessin kanssa.

Folkloristinen näkökulma paikalliseen menneisyyteen liittyy luontevalla tavalla yhteen yksityisen ja yleisen, sen, kuinka pienellä paikkakunnalla – ja yksilön näkökulmasta – kohdattiin historian tuomat muutokset ja suuret tapahtumat. Yksilön äänessä on aina ristiriitaisuutta: sekä kollektiivista konservatiivisuutta että tilannesidonnaista opportunistia, toisaalta halua sopeutua historiallisiin murroksiin, mutta toisaalta myös vastarintaa. Tässä mielessä paikallishistoria on aina kansallisen tason mikrohistoriaa. Folkloristi pystyy hiljentymään kuullakseen näitä äänenpainoja.

Usein paikkakunnan historian kirjoittaminen tuo esille yhteisön sisäisiä jännitteitä ja nostaa pintaan kysymyksen siitä, kenellä on oikeus kertoa menneisyydestä. Karjalohjan historian kirjoittaminen kirvoitti paikkakunnalle pienimuotoisen kädenväännön, jonka johdosta paikallisen työväentalon arkistonhaltija päätti olla antamatta Karjalohjan Työväenyhdistyksen arkistossa olleita aineistoja tutkijoiden käyttöön. Kyse oli pohjimmiltaan siitä, kenellä on oikeus tutkia paikallishistoriaa ja asettua yhteisön

JOUNI HYVÖNEN

historian auktoriteetiksi. Syntynyt konflikti oli toki kiusallinen, mutta sen ei ole annettu häiritä kirjan toteutusta.

Karjalohjalla ollaan ylpeitä menneisyydestä. Pienelle yhteisölle paikallishistorian kirjoittaminen on sekä kunniakysymys että suuri voimanponnistus. Karjalohjan historiateos, samoin kuin palaneen kirkon yhä jatkuva kunnostusprojekti, kertovat paikallisen väestön kiinnostuksesta ja innosta vaalia perinteitä. Yhteisöllisyys paikallisella tasolla tarkoittaa usein yhdessä tekemistä – sellaisenaan tämä kirja on oiva esimerkki paikkakunnan elinvoimaisuudesta.

FM Jouni Hyvönen toimii folkloristiikan tutkijana Helsingin yliopistossa. Hän on myös itse asunut Karjalohjalla vuosina 1994–1999.